

Szörny a kamrában

Térjünk rá a második kérdésre. Fogalmam sincs, hogyan lehetne bűn és ártatlanság közé éles határvonalat húzni. Azt hiszem, a könyveimből világosan kiderül, milyen zavarónak tartom ezeket a fogalmakat. A vallásosság bárdját, amely a világot két részre osztja, bűnösökre és ártatlanokra, bárgyú leegyszerűsítésnek vélem, és nem tudok azonosulni a jogi definíciókkal sem. Hiszen tucatjával ismerünk olyanokat, akiket a törvény előtt ártatlannak találtak, miközben ezernyi bűn szárad a lelkükön, és akadnak jogerősen elítélt bűnösök, akik iránt szimpátiát, olykor barátságot érzünk. Nem, a jogi terminusokkal sem megyünk semmire. Adriano Sofrit¹ például egy aljas politikai gyilkosság felbujtójaként ítélték börtönre, miközben az igazságszolgáltatás minden kétséget kizáróan bizonyította ártatlanságát, így az, hogy ennyi év után még mindig börtönben van, fel-foghatatlan.

Ha viszont a jelenlegi kormányfőt – le sem akarom írni a nevét –, aki vagyonával és tévécsatornáival pártot alapított, majd bevásárolta magát a parlamentbe, ahol olyan törvényeket hozott, amelyeket a milliárdos médiahatalmának köszönhetően folyton megszegett – más szóval, miután politikai tevékenységének tetemes részét annak szentelte, hogy saját maga és barátai számára megcinkelte a dobókockákat –, ha tehát ezt az embert egy napon ártatlannak ítélnék a törvény előtt, akkor épp az ártatlansághoz vezető utat tartanám a legnagyobb bűnének, mert gazdasági és politikai hatalmát kihasználva egyik sértő viccet a másik után puffogatva vágta a legvédtelenebb polgárok arcába, hogy milyen ügyesen manipulálja a demokráciát. Vagyis most, amikor ezeket a sorokat írom, az igazságszolgáltatás egyik leghitelesebb szereplője börtönben sínylődik, azok viszont, akiknek szabálykövetésből, törvényességből példát kellene mutatniuk, sárba tiporják az igazságot, és kettős vagy hármas életet élő erkölcsöcsöszökkel riogatnak. Mindeközben az országot kormányzó politikai elit, amelynek se kultúrája, se tudása, se igazságérzete nincs, ironikus módon ártatlannak tartja magát, és éremlyítően sunyi mosollyal hangoztatja, hogy a bűnöket, már ha léteznek egyáltalán, mások követték el. Gyűlölöm azt a hangnemet, amivel ezek a korlátozott és harsány hatalmasságok a bűn és ártatlanság fogalmával zsonglőrködnek. Hiteltelennek tartom a szándéknyilatkozataikat, retorikai fordulataikat, elriaszt az állandó önfényezés. Jobban kedvelem azokat, akik tisztában vannak cseleke-

¹ Adriano Sofrit (1942, Trieszt), a Lotta Continua baloldali mozgalom vezetőjét 1990-ben ítélték 22 év börtönre gyilkossági felbujtás miatt. Az ítéletet egy úgynevezett *pentito*, azaz vádalkuban részécsített bűnelkövető ellentmondásos tanúvallomása alapján mondták ki, amelyről az évek folyamán bebizonyosodott, hogy hazugság. A Sofrit felmentő bizonyítékokat meghamisították vagy megsemmisítették. Sofrinak Berlusconi 2006-os bukását követően kegyelmet ajánlottak, ha beismeri bűnösségét. Mivel ártatlannak vallotta magát, inkább leülte a büntetést.

deteik erkölcsi kétértelműségével, és igyekeznek megérteni, mit miért tesznek, mivel árthatnak és mivel segíthetnek önmaguknak és másoknak.

Számomra az úgynevezett erkölcsi dilemma évtizedekkel ezelőtt kezdődött egy kis kamrában. Ott tapasztaltam meg először a gyilkolási vágyat, amiért rögtön utána meg is büntettem volna magam, és ez volt az anyámmal való hosszú küzdelem titkos helyszíne is. De haladjunk sorrendben, már amennyire lehetséges. Ez a kamra – amely a *Tékozló szeretet* első oldalain is megjelenik – egy ablaktalan, világítás nélküli helyiség volt a nápolyi lakásunkban, ahol felnőttem. Raktárként használtuk, tele volt kacattal, bejutni is alig lehetett. Ha csak elsétáltam előtte, halálos rettenet lett úrrá rajtam. Olykor, ha valaki résnyire nyitva hagyta az ajtaját, hideg, DDT-szagú fuvallat áramlott ki. Meg voltam győződve róla, hogy a fuvallat egy ocsmány fenevad lehelete, amely sárga, akár a kabóca lárvája, és csak arra vár, hogy felfaljon. Ott lapult a régi bútorok, törött székek, ládák, lámpák és gázálcok között, én azonban senkinek nem szóltam róla, bizonyára attól féltem, úgysem hisznek majd nekem. A kamrában leselkedő veszélyek titkát egy életen át megőriztem magamnak.

Kilenc-tíz éves lehettem, amikor ez a kis helyiség kiemelten fontos lett számomra. A kisebbik húgom, nevezzük Ginának, négyéves volt ekkor, és folyton ott téblábolt körülöttünk, amikor a másik, hétéves húgommal belefeledkeztünk a játékba. Hiába mondogattuk neki, hogy Gina átment a szitán, Gina átment a híd alatt – gyereknyelven ez azt jelentette, hogy nem játszhat, húzzon el, semmi keresnivalója ott –, még bosszantóbban viselkedett. Ha elkergettük, sírva futott anyánkhoz panaszkodni. Ha megfenyegettük, még jobban rázendített. Ha rásuhintottunk, ledobta magát a földre, és úgy visított, mintha levágtuk volna a karját vagy lábát. Gyakran kérdezgette, barátságos kis mosollyal, de aggodalmaskodva: én is játszom? engem is bevesztek?

Egyszer nagyon megelégettem a dolgot, és azt mondtam tájszólásban: kéne egy kötél, van a kamrában. Vigyázat, nem azt mondtam, hogy: Gina, szükségünk van egy kötélre, menj érte a kamrába. Egyszerűen hangot adtam egy igénynek, és megjelöltem a helyet, ahonnan, ha akarja, kihozza, ha pedig nem, hát nem. A végéig el voltam keseredve, azt akartam, hogy a húgom meghaljon. Úgy véltem, megérdemli, hiszen folyton belerondít a játékba, születése óta ezt teszi. Megölni őt nem holmi kívánság volt, úgy éreztem, muszáj meghalnia, noha tisztában voltam vele, hogy nem ölhetem meg. Ezért is voltam annyira büszke arra a mondatra, ami olyan természetességgel bukott ki belőlem, hogy egy életre megjegyeztem. Ekkor kezdődött a szavakkal való tudatos kapcsolatom: kéne egy kötél, van is egy a kamrában. A szintaxis a gyermekre bízta, hogy maga döntse el, besétál-e a fenevad szájába vagy sem. Én azonban elejétől fogva tudtam, hogy menni fog: túlon túl boldog volt, hogy végre feladatot kapott. Az a mondat szárnyakat adott neki, miközben fedezett engem, elrejtve gyilkos vágyamat. Gina azonnal elindult, régóta vágyott erre a megbízatásra, el sem hitte, hogy teljesültek a vágyai. Attól a pillanattól kezdve megállt az idő, én pedig nem kaptam levegőt.

Megindul tehát a kicsi a borzalmak felé, futólépésben halad, attól fél, hogy a másik húgom beéri és elhappolja előle a lehetőséget. A ronda kis törpe, a két lábbon járó bűz. Az anyámnak is elege van belőle, olykor ráüvölt: nem bírom tovább, mihez kezdjek veled; mindannyian nagyot szusszanunk végre, ha a sárga fenevad bekebelezi. A szörny lesben áll, mostanra egy hatalmas, áttetsző, hosszú

szárnyú légyhez hasonlít. Mohón várja, hogy megtömje a bendőjét, miközben őrlöngve tombol, hogy a kamra fekete hasában kell kushadnia. Óriási csápjai vannak, az állkapcsát csattogtatja. Két Ginához hasonló kishúg is elfér a bendőjében, persze jól elcsócsálva, megőrölve. A kép láttán összeugrik a gyomrom. Szédülni és émelyegni kezdek, csikar a hasam. Nem bírom tovább, elhatározom, hogy megállítom a húgomat. Meglódulok, gyorsabb vagyok Ginánál, megelőzöm, belépek a sufniba, becsukom az ajtót magam mögött. Szakad rólam a víz, a kicsi üvölt, hogy be akar jönni, a rémülettől félig süket vagyok, a fenevad egyre közelebb jön, engem vajon ki ment meg. Meghallom anyám hangját, azonnal nyisd ki az ajtót, kiabálja, a fenevad behúzza a karmait.

Előkecmeregtem. Gina, amint megpillantott, még jobban rázendített, az ujjait harapdálta, levetette magát a padlóra és rúgkapált. Erre anyám elvesztette a türelmét, iszonyú feszült volt akkoriban. Mikor rájött, hogy a kicsit hiába csitítgatja, nekem esett: miért zárkóztam be a kamrába?, miért nem engedtem be Ginát? Azért, feleltem bárgyún, mert ez kettőnk játéka, és nem akarjuk, hogy beleüsse az orrát. Lekevert egy pofont.

Később, valahányszor elgondolkodtam azon a pofonon – már kislányként tépelődő alkat voltam –, elöntött a düh. Nem fért a fejembe a dolog. Én voltam az, aki megakadályozta – habár megérdemelte volna –, hogy a szörnyeteg felfalja a húgomat, és anyám úgy bánik velem, mintha én lennék a bűnös? Miért volnék bűnös? Mert nem akarom, hogy a kicsi tönkretegye a játékunkat? Ha ártatlan akarok maradni, el kell fogadnom, hogy a harmadik testvér boldogtalanná teszi az első kettőt? És az semmit nem számít, hogy megmentettem a haláltól azt, aki az egész családomat tönkreteszi?

Időbe telt, míg túltettem magam rajta, és ehhez az kellett, hogy a játékokat felváltó mentális színházban évekig elmonologizáljak magamban megannyi kérdezz-felelekkel.

Nem lehetséges, hogy a bűnöm azokban a szavakban rejlik, amelyek halálos csapdát állítottak a húgomnak?

De igen. Másfelől azonban ki miatt voltam bűnös?

A kicsi miatt.

Miért?

Mert olyan tolaakodó természete van.

Vagyis ő már azelőtt bűnös volt, hogy én bűnös lettem volna?

Nem, de ártatlan sem volt.

És mit kellett volna tennie ahhoz, hogy megőrizze az ártatlanságát? Maradjon ki a játékból, ne rondítson bele kettőnk szövetségébe? Legyen máshol? Egyáltalán ne is legyen?

Igen, természetesen.

Az ártatlanság lényege – győzködtem magam – abban áll, hogy nem hozod magad olyan helyzetbe, amivel felbosszantod a többieket. Nehéz, de nem lehetetlen vállalkozás. Így hát alázatos csendre neveltem magam, mindenért bocsánatot kértem, a nyelvemet megfékeztem, engedékeny és udvarias voltam. Legbelül mégis gonosz maradtam. Fogalmam sem volt, hogyan csillapíthatnám le forrongó véretem, ami bármikor előcsalhatta a fúriát belőlem, és ettől pokoli kínokat éltem át. Hiszen én voltam az a kislány, aki képes egyetlen mondattal a halálba küldeni a testvérét anélkül, hogy bepiszkolná a kezét. Tudtam, hogy sza-

vakkal árthatok másoknak, ráadásul a tehetségem is megvan hozzá, hogy szándékaim rejtve maradjanak, így a felelősség terhe is lekerül a vállamról. Gyűlöltem magam. Ártatlanságom valójában a lavírozás művészetében rejtett: gonoszságomat kedvességbe csomagoltam, majd ártalmatlannak tűnő szavakba öntöttem, amelyek olyan gondolatokat és tetteket váltottak ki az emberekből, amelyekkel árthattak maguknak.

Szelídséget színlelő szörnyeteg voltam. Minden emberi kapcsolatban a bűn láncolatát láttam, végtelen számú indokot találva arra is, hogy miért kellene a rosszra rosszal válaszolni, az ártatlanság elködlött a szemem előtt. A megváltás azonban mindennél jobban foglalkoztatott. Amikor elcsüggedtem és jobb színben akartam feltüntetni magam, egyre csak azt hajtogattam, hogy a futással a kishúgomat akartam megóvni a kamrában leselkedő veszélytől. Lám, mégiscsak jó ember vagyok. Ilyenkor csakugyan megváltva éreztem magam.

Aztán újabb kérdések neheztedek rám. A megváltás nem azt jelenti, hogy létezik egy bűn, ami megváltásért kiált? Hogyan törölhetné el a bűnt a megváltás? Nem képmutatás-e, hogy előbb fecskendezik be a harag méreganyagát, és csak utána adják be az ellenszert? De akkor miért siettem Gina védelmére? Miért loholtam, hogy vállaljam helyette a halált? Semmissé tehetem-e azt, hogy korábban a halálát kívántam, ha menet közben meggondoltam magam?

Onnantól kezdve gyötört a bűntudat. Kiváltképp a kishúgom felcseperedése láttán, aki bukdácsol a tanulással, magára haragította a tanárait, és mindent elkövetett, hogy a családunk életét megkeserítse. Egyik hazugság a másik után, hogy mintagyereknek állítsa be magát, majd mindannyiunkat porig alázva pikírtén vallotta be a gáztetteit. Visszatértem a kamrába. Arra gondoltam: azért ilyen, mert kirekesztettem a játékból, előbb-utóbb mindenből kirekesztik, jobb lett volna, ha hagyom meghalni. Sosem szabadultam meg igazán attól a vágytól, hogy megöljem. Hiába rohantam, hogy kimentsem a szörny gyomrából, semmi nem változott. Ismét megrohmoztak ugyanazok a rossz érzések, mint a szóban forgó eset előtt. De akkor minek tudható be az az önfeláldozó pillanat?

Erre a kérdésre brutális válasz érkezett: az a bizonyos pillanat a fizikai undorra adott reakció volt. A kishúgom elcsócsált testének képe, a véres pép, amivé válhatott volna, elviselhetetlen szorongást eredményezett. Azért rohantam a kamrába, hogy megszabaduljak a vizsgyástól. Akkor hát mi is a megváltás? Saját testünk pusztulásának eltussolása, amelyet egy másik test pusztulása vált ki belőlünk?

Mire felnőttem, meggyűlöltem az opportunizmust, amit mindennél gyakrabban értem tetten a viselkedésemben, szavaimban. Végül anyám pofonját is helyénvalónak véltem. Ebben az értelmetlen büntetésben valamennyi büntetés igazsága összegződött. Arra mindenképpen jó volt, hogy kiegyenlítse az elkövetett gonoszságot, legitimálja a húgom iránti gyűlöletet és a megölésére irányuló vágyamat. Ezt követően, erre pontosan emlékszem, már kevésbé undorító halál-nemekkel akartam őt likvidálni – megmérgezem, kidobom az ablakon, felakasztom –, hogy elejét vegyem azoknak a reakcióknak, amik benne tartanak a megváltásért vívott hasztalan küzdelemben. Hogy is van ez? Velejéig gonosz lennék? Vagy nem bennem van a hiba? Lehetséges, hogy mások gonoszsága hajtott bele a gonosztevésbe, és anyám egy gonosz pofonnal megtorolva ismét belobbantotta gyilkos ösztöneimet? Vagyis a gonoszság egy végeláthatatlan láncreakció?

Zsákutcába jutottam. Végül tizennyolc évesen vergődtem ki belőle, amikor Kant piruláinak köszönhetően sikerült megemésztenem a kétezer éves kereszténységet. Megszállott lettem, arra törekedtem, hogy önmagában kikezddhetetlen akarattal rendelkezzem, vagyis a külső dolgok ne igazítsák akaratomhoz a saját akaratomat. A mindennapos küzdelem, úgy tűnt, valamennyi morális dilemmámat feloldotta, és átmenetileg megfeledeztem arról a napról, amikor egy ügyesen felépített mondattal a vesztébe küldtem volna a kishúgomat. Ám ez az utazás korántsem volt ilyen szabályos, az írás teszi azzá. A kamrából abba a szobába, ahol jelenleg is írok, kacskaringós, szerteágazó út vezetett. Minden megálló, ami a történet idején másodlagos volt, a későbbiekben elsődlegessé vált. Az undor például. Vagy anyám érkezése. Ahogy telt az idő, egyre gyakrabban zárkóztam be a kamrába, bizonyoságot akartam szerezni róla, hogy anyám törődik-e velem, szeret-e annyira, mint másokat.

Hadd térjek vissza tehát a tízéves kori önmagamhoz, és induljunk el attól a pillanattól, amikor beléptem a rejtkehelyre, majd bevágtam az ajtót a kishúgom előtt. Csakugyan kész lettem volna meghalni helyette? Nem tudom. Távoli, zavaros emlékek keverednek későbbi emlékekkel. Csetlek-botlok a sötétben, levelek és eltörök dolgokat, pusztító izgágaság vesz erőt rajtam, ami a sárga fenevad-dal együtt távol tartja az undoromat is. Zajt csapok, kétségbeesetten kiabálok, hogy elűzzem Ginát, elűzzem a retteget, és a kitartó lármázás következtében elmúlik az undor, csitul a test dühe, már nem félek a gonosztól, amit én követek el vagy mások követnek el ellenem, éltető, meleg folyadék járja át a testem, és én élvezem. A megnyugvást mégis anyám érkezése jelenti, aki meghallotta a kétségbeesett kiabálást és a segítségemre siet.

Anyám lépteinek hangja örömmel tölt el, de félek is tőle, tán jobban is, mint a sárga fenevadtól; megijeszt, ha idegesnek látom, ilyenkor határozottan az a benyomásom, hogy a sötét kamra mélyéből tér vissza hozzám. Amikor nyugodt, kedves is tud lenni. Ha Ginát szoptatta, megengedte, hogy mellé telepedjünk. A középső húgommal ámulattal figyeltük a kicsit, amint mohón kapaszkodik anyánk húsába, és megállás nélkül szopik. Kíváncsian vártuk, hogy elfáradjon, de ő csak akkor hagyta abba, amikor elaludt. És ahogy ímmel-ámmal álomba zuhant, tejfehér ajkai pedig leváltak a mellbimbóról, anyám barna szeme ránk mosolygott, majd tejet spriccelt melléből a szánkba, langymeleg, édes, bódító ízű cseppeket.

Bámulatos, ugyanakkor kegyetlen teste volt a mi anyánknak, bámulatos dolgokra volt képes, ám nekünk csak néhány csepp nyomorúságos kóstoló jutott belőle, a legjavát Ginának adta. Folyton nyaggattam, hívogattam, valahányszor úgy éreztem, szükségem van rá, elvártam, hogy azonnal ugorjon. De őt ez felbőszítette, kiváltképp, ha úgy vélte, szeszélyből ugráltatom. Csakhogy a szeszélyt a szükségszerűség szülte, ahogy a kamrában töltött idő szükségszerűsége is vitathatatlan. Amikor anyám odarohant hozzám, a jobbik énjének érkezését vártam, úgy véltem, ha veszélybe sodrom magam, könnyebben, igazságosabban szerzem vissza, a veszélyeztetettség visszaadna neki engem és visszaadná nekem őt a bűnös távollét után. Az a pofon nem csupán igazságtalannak tűnt, hanem – jobban belegondolva – elültette bennem az igazságtalanság magját, kiábrándító válsz volt félelemből fakadó jalkiáltásomra.

Ettől a csalódástól kezdve a kamra immár nem a kishúgomnak szánt halálos kelepce színhelye, hanem valami meghatározhatatlan tér, amelyet az emlékeze-

temben az anyám és én népesítünk be, egy, a visszatérő álom helyszínéhez hasonlatos tér, ahol mindig ugyanaz a szükség diktál és az események újra meg újra megtörténnek.

Ám ahhoz, hogy ez világos legyen, el kell azt is mondanom, hogy mi történt velem azokban az években. Delia² apjához hasonlóan az én apám is rettentő féltékeny volt. Féltékenysége azon egyszerű tényen alapult, hogy anyám gyönyörű nő volt. Apámat nem az tette féltékennyé, hogy anyám megcsalja: a szomszédal, egy barátal vagy rokonnal. Ilyesmit még csak nem is feltételezett róla, különben azonnal megöli mindkettejüket. Apám féltékenysége preventív jellegű volt. Arra a gyönyörre volt féltékeny, amit más férfiak éreztek, ha megpillantották anyámat, ha beszélgettek vele, ha csak megérintették – nem őt, hiszen az teljességgel elképzelhetetlen lett volna – a ruhája szelét. Az eshetőségre volt féltékeny, anyám hatalmára, mielőtt féltékeny lett volna azokra a cselekedetekre, amiket esetleg véghezvisz. *Ab ovo* volt féltékeny, válogatás nélkül, féltékeny volt arra a tényre, hogy anyám eleven teste közszemle tárgya. Következésképpen nem a férfiakban látta a veszélyforrást. A feltételezett vetélytársak odaát voltak, a túlparton, és azon kívül, hogy elkápráztatva nézték az élet hömpölygését, amelynek anyám volt a forrása, semmi egyebet nem tettek. Anyám teste és viselkedése azonban része volt a káprázatnak. Ő volt a bűn eleven megtestesítője, amiért a teste lehetséges örömforrásként szolgált mások számára.

Hittem ebben a bűnben, teljes meggyőződéssel hittem, bár azt, hogy mikortól, nem tudnám megmondani. Olykor ma is visszatér hajnali álmaimban. Kiskoromtól fogva abban reménykedtem, hogy apám bezárja a lakásba és nem engedi el hazulról. Azt kívántam, bárcsak bezárná egy szobába, hogy ne is lélegezzen, amikor barátok vagy rokonok jönnek hozzánk látogatóba. Biztos voltam benne, hogy ocsmány dolgokat művel, amikor megmutatja magát a világnak, ezért azt akartam, hogy tiltsák meg neki, ne engedjék, hogy mutogassa magát. Ami persze soha nem következett be. Valójában apám volt az, aki nem tudta elviseelni, hogy elcsúnyuljon, az első szóra kikelt magából, ami feleségének szépségét kétségbe vonta, és elsőként szorgalmazta, hogy ápolja magát. Egyszer egy rúzszt adott neki ajándékba, én meg időről időre rájártam a tégelyre, lecsavartam a fedelét és beszippantottam az illatát. Amikor együtt mentek el hazulról, szorongva figyeltem anyámat, amint ujjával felviszi a rúzszt az ajkára, és még annál is szebb lesz, mint előtte volt. Apám is megbabonázva nézte, de közben lerítt róla erőszakos izgágasága és elveszettsége. Kimondhatatlanul élvezte, hogy ő az egyetlen haszonélvezője ennek a szépségnek, ugyanakkor szorongott is attól, hogy ki kell szolgáltatnia a mohó világnak. Nem értettem apámat, néma düh tombolt bennem, rettegtem. Gyötrelme az én gyötrelmem is volt, lesben álltam, akárcsak ő. Igen, azt kívántam, bárcsak határozottabban lépne fel, és ahelyett, hogy dühödött kirohanásokkal büntetné, amiért kimegy a világba, tiltsa meg neki.

Ez volt gyerekkoromban a normalitás. Abnormális az volt, amikor anyám, apám távollétében, az ő hozzájárulása nélkül úgy döntött, egyedül megy el hazulról.

---

² Ferrante első, *Tékozló szeretet* című regényének főszereplője, aki a rejtélyes körülmények közt elhunyt anyja halála után nyomoz.

Ilyenkor hosszan tanulmányoztam, amíg a szokásos aprólékossággal kicsinósította magát. Felesleges lett volna abban reménykedni, hogy az adott körülmények közt ápolatlanul és ziláltan menjen el otthonról, azaz: kevésbé feltűnően. Anyám sose tette ki a lábát hazulról anélkül, hogy ne figyelt volna oda a legapróbb részletre, és ettől elviselhetetlen szorongás telepedett rám. Minden mozdulata többletjelentést kapott a tükör előtt. Mintha az egésztest csak azért csinálná, hogy az utca, a boltok, a tömegközlekedés mohóságának felajánlkozva fokozza a veszélyt. Bármerre ment, dühösen követtem a házban, gyűlöltem. Arra gondoltam: el fogják rabolni tőlünk, erre vágyik, azért csípte ki magát, hogy elhagyjon, és soha többé ne kelljen visszatérnie. Amikor elegáns teste mögött becsapódott a bejárati ajtó, reszkettem a rémülettől, nem tudtam megnyugodni.

A nélküle töltött idő végeláthatatlanul hosszúnak tűnt. Arról fantáziáltam, milyen förtelmes dolgokat művel odakinn, ugyanakkor alávalónak éreztem magam emiatt. A képzelgések tarthatatlan valósággá váltak, zavaros, egyszersmind hányingerkeltő bűnök elkövetésével vádoltam anyámat, és azt kívántam, bár csak ne jönné haza. Aztán rövidesen ezt a kívánságot is elviselhetetlennek éreztem, undorodtam magamtól, amiért egyáltalán ilyesmit kitaláltam, bármit megteszek – fogadkoztam –, csak visszajöjjen. Nem jött. Ekkor kiszálltam a játékból, otthagytam a hűgaimat, és lábujjhegyen beosontam a kamrába.

Kinyitottam az ajtót, beléptem a sötétbe, majd bezárkoztam abban a biztos tudatban, hogy csak anyám hangjának varázsereje tud előcsalogatni. Álltam ott moccanatlanul, belélegezve a DDT-szagot, és némán záporoztak a könnyeim. A fenevad óvatos volt, nem támadt rám, elvegyült a rettenet tarkabarka kacatjai között, amelyek időnként megnyaldostak, majd visszakapták nyelvüket. Az idő megállt, testem körvonala elmosódott, egyre dagadtam, mintha valami rejtett erő levegőt pumpálna belém belülről, attól féltem, szétdurranok. Megérintettem a bőrömet, sima volt és feszes, akár egy hólyag felülete.

Nyitott szemmel álmodoztam. Anyám csak úgy tett, mintha elmenne hazulról, de nem ment el, itthon van, utánam kémkedik, hogy megbizonyosodjon róla, csakugyan szeretem őt. Belém hasított, hogy mennyire csúnyának találja így feldagadva a sötétben, és dögönyözni kezdtem magam, amitől kirobbant belőlem a zokogás. Minél mélyebbre nyomtam az öklömet a mellkasomban és a hasamban, annál jobban sírtam. Bárhol legyen is, hallania kell, hogy veszélyben vagyok, gondoltam, és teret engedtem magamban a rettenetnek, hagytam, hadd duzzadjon segélykiáltássá, hogy a feldagadt testem elérjen hozzá a messzeségbe, ő pedig összerendezzen, hagyja undorító, bűnös ügyleteit és térjen vissza hozzám. Milyen iszonytató feszültség volt ez – zsbongás, szavak sokasága és anyám hangja, amely úgy pumpálta belém a levegőt, akár egy lufiba.

Aztán meghallottam a házban a lépteit. Mintha kicseréltek volna: fagyos lettem és gyűlölködő. Leküzdöttem magamban az ujjongást és odabenn maradtam, hallani akartam, amint kétségbeesetten szolongat a nevemen, tívé teszi értem a lakást. Elképzelttem, amint kinyitja a kamra ajtaját, én berántom, elbarikádozom magunkat, és átadom a fenevadnak, aki immár a barátom volt, hogy felfalja őt a sarokban. De nem szolongatott, nem keresett, a kamra közelébe se jött. Úgyhogy előbújtam. Ott sertepertéltem körülötte, testének közelsége undorral töltött el, én meg árgus szemekkel a bűn nyomait kerestem rajta, amiket apám, ha a tudomására jut, hogy elment otthonról, bizonyára felhánytorgat neki. Rettogtam tőle,

hogy előbb-utóbb fel is fedezem. De abban a reményben is vizslattam, hogy ha másokat megelőzve észreveszem rajta, segíthetek lecsutakolni magáról, mielőtt apámnak szemet szúr.

Sokszor megpróbáltam írni erről a kamrába zárkózásról, sikertelenül. Ahogy teltek az évek, egyre nehezebbnek tűnt megfogalmazni. Pedig biztosra veszem, hogy mindkét könyvem ebből az alapélményből táplálkozik. A csukott ajtó, a gonosz ideája, a rettegés: miért zárkóztam be? A legrelevánsabb válasz a következő: a kamrában átélt iszonyat eltompította az anyám sorsa miatt érzett aggodalmamat. Megúszós válasz, pontosan tudom. A ház legfélelmetesebb pontján a sötétben ácsingózva egyszerre vezekeltem és kiabáltam kétségbeesetten szeretet után. Kisatíroztam a lakás tereit, kisatíroztam az ablakot, ahonnan ráláttam az utcára, ennek végében láttam utoljára anyámat, innen kellett volna felbukkannia. Kiiktattam a testemet, átadtam a sötét erőknek, hagytam, hogy addig dagadjon, míg egy feszülő hártya zár körül. Odadobtam, felkínáltam magam az iszonyatnak, hogy elnyerjem anyám számára az üdvösséget. Mi voltam hát? Ártatlan, aki feláldozza magát, hogy megmentse a vétkest; vagy bűnös, aki azért bűnhődik, hogy visszaállítsa az áldozat ártatlanságát? Nem tudom. Mindenesetre tízévesen pokoli kínokat éltem át: rettegtem attól, hogy anyám, valahányszor elmegy hazulról, elárul minket, letér a helyes útról, bűnét megbocsáthatatlannak tartottam, elviselhetetlennek éreztem, hogy ilyen könnyelműen felrúgja a bizalmat, megalázza a szeretetemet, másfelől abban is biztos voltam, a testéből éreztem, láttam a tekintetében, hogy soha nem lenne képes elhagyni bennünket, és az a tény, hogy mégis erről fantáziáltam, iszonyú súllyal nehezedett rám.

Az ártatlanság mértékére, ma már úgy vélem, nem a bűnök hiányából érdekes következtetni, hanem abból az undorból, amit a naponta ismétlődő, apró vétkeinkkel szembesülve érzünk. Azt pedig, hogy mit jelent helyesen cselekedni, megtudhatjuk az undor által kiváltott borzongásból, a gyilkos arcán megjelenő grimaszból, amikor undorodva szúrja le áldozatát. A nők pontosan emlékeznek erre a grimaszra, erre a borzongásra, tudják jól, hány meg hány kísértet kelt életre ezekből, és úgy hiszem, mindig is gyakrabban kerestek menedéket a kamrában, mint a férfiak.

Ezekből a kamrákból nézve a férfi-városok vallási és jogi rendje nem több holmi leegyszerűsítésnél, olyan zárvány, ahonnan a kísértetek ezerarcú sokasága kiszorul. És épp ebben rejlik, hogy visszatérjek az önök kérdésére, a különbség. Mi, nők jól megvagyunk a kísértetekkel, évszázadok óta hosszú és kimerítő tárgyalásokat folytatunk a bosszúállókkal, akik akkor is belénk marnak, amikor simogatnak, és pontosan tudjuk, hogy ők a valódi lakói annak az érhálózatból, vérből, folyadékból és húsból álló zűrzavarnak, amit testnek hívunk. A férfiak viszont már réges-rég visszavonulót fújtak, napvilágnál hatalmas területek urai, megalázzák, elpusztítják a védteleneket, éjszaka azonban reflektorok fénypengéivel törnek utat maguknak, és ha belebotlanak a kísérteteikbe, azonnal orvost, rendőrt, ügyvédet hívnak, odacitálják a gondviselés képviselőjét, aki meghúzza a határt jó és rossz között.

KIRÁLY KINGA JÚLIA fordítása